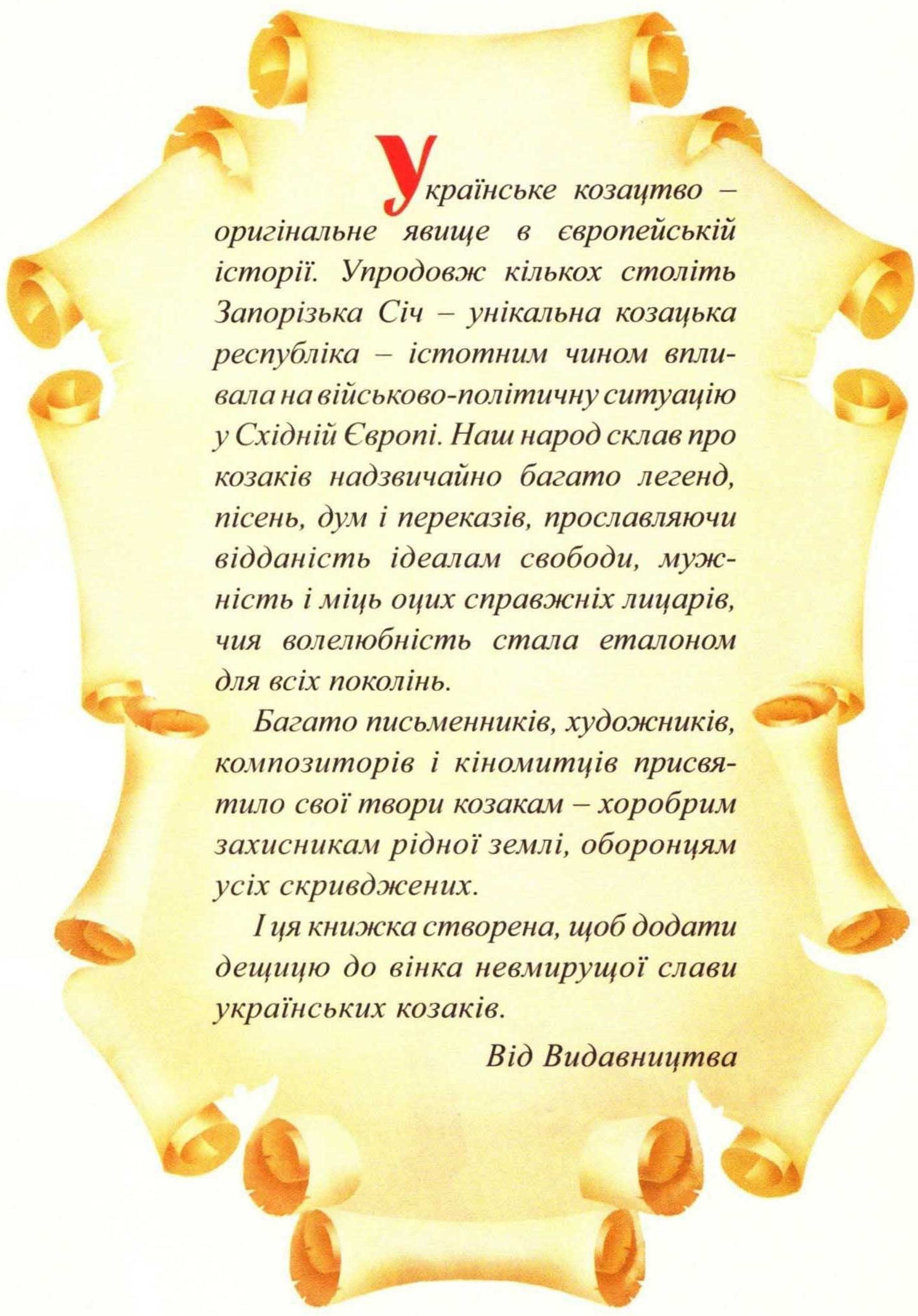

ЛІК КОЗАКІВ СІЛЬ КУПУВАЛИ

КАЗКА

Українське козацтво – оригінальне явище в європейській історії. Упродовж кількох століть Запорізька Січ – унікальна козацька республіка – істотним чином впливала на військово-політичну ситуацію у Східній Європі. Наш народ склав про козаків надзвичайно багато легенд, пісень, дум і переказів, прославляючи відданість ідеалам свободи, мужність і міць оцих справжніх лицарів, чия волелюбність стала еталоном для всіх поколінь.

Багато письменників, художників, композиторів і кіномитців присвятило свої твори козакам – хоробрим захисникам рідної землі, оборонцям усіх скривджених.

І ця книжка створена, щоб додати децицю до вінка невмирущої слави українських козаків.

Від Видавництва

І оживе добра слава,
Слава України,
І світ ясний, не вечерній
Тихо засіяє...

Тарас Шевченко

ЯК КОЗАКИ СІЛЬ КУПУВАЛИ

За мотивами однойменного мультиплікаційного фільму
Автор персонажів козаків Ока, Тура й Грая — Володимир ДАХНО

Художнє оформлення Олександра КОНОНУЧЕНКА
Вірші Тетяни КОРОЛЬОВОЇ

Київ **КАЗКА** 2007

Не за синіми морями,
Не за дальніми горами,
Не в країнах тридев'ятих,
Не у царствах тридесятих,

Це було у нас в країні,
В нашій славній Україні,
Де Дніпро — стрімкий й глибокий,
Повноводий та широкий —

Крізь пороги котить хвилі,
Пінні, сиві та бурхливі...
Де кургани височіють,
Де в полях жита рясніють,

К 68 Як козаки сіль купували / В. Дахно (автор персонажів козаків Ока, Тура й Грая),
Т. Корольова (автор віршів). — К.: ТОВ «Казка», 2007. — 64 с.: іл. — (Усе про козаків).
ISBN 978-966-8055-78-2

ISBN 978-966-8055-78-2
ISBN 978-966-8055-79-9 (серія)

© В. Дахно (автор персонажів
козаків Ока, Тура й Грая), 1967
© ТОВ «Казка» (макетування), 2007
© Т. Корольова (вірші), 2007

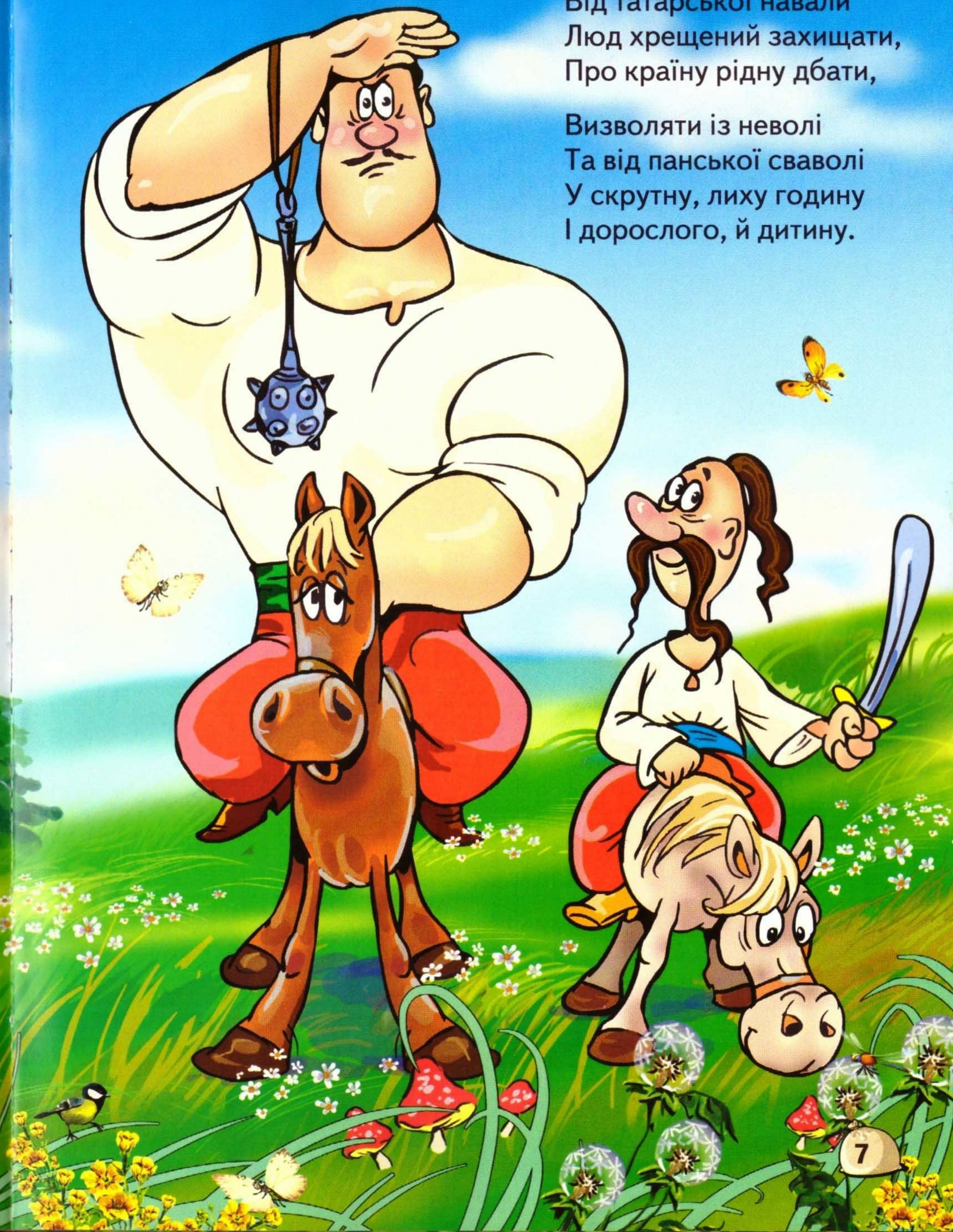

Де здавен панує згода,
Чесність, вірність та свобода,
Де цінують волю й братство,
Де родилося козацтво!

В козаків турбот чимало:
Від татарської навали
Люд хрещений захищати,
Про країну рідну дбати,

Визволяти із неволі
Та від панської сваволі
У скрутну, лиху годину
І дорослого, й дитину.

Над Дніпром зелені схили,
В тих місцях колись осіли
Козаки звияжні й вправні,
Відчайдухи, сильні, славні.

Тур — кремезний та завзятий,
Красень — годі й пошукати:
Карі очі, чорні брови,
Тур руками гне підкови.

Грай — хоч зростом й невеличкий,
Та звияжні має звички:
Першим рветься він до бою
Та веде всіх за собою.

Око — мудрий та кмітливий,
Він розважливо-сміливий,
Все уміє, може й знає,
В скруті друзів виручає.

Сходить сонце серед неба,
Козакам вже й снідати треба.
Каже Грай: «Ану ж бо, браття,
Розкладімо ми багаття.

Щоб поснідати гарненько,
Я зварю куліш добренький.
Це козацька справжня страва...
Не якась там панська кава».

В казані вода парує,
Біля нього Грай пильнує:
Хмиз в багаття підкладає,
У казан пшоно всипає,

Дрібно кришить цибулину,
Додає ще й часничину.
Помішавши все гарненько,
Друзів кличе козаченько.

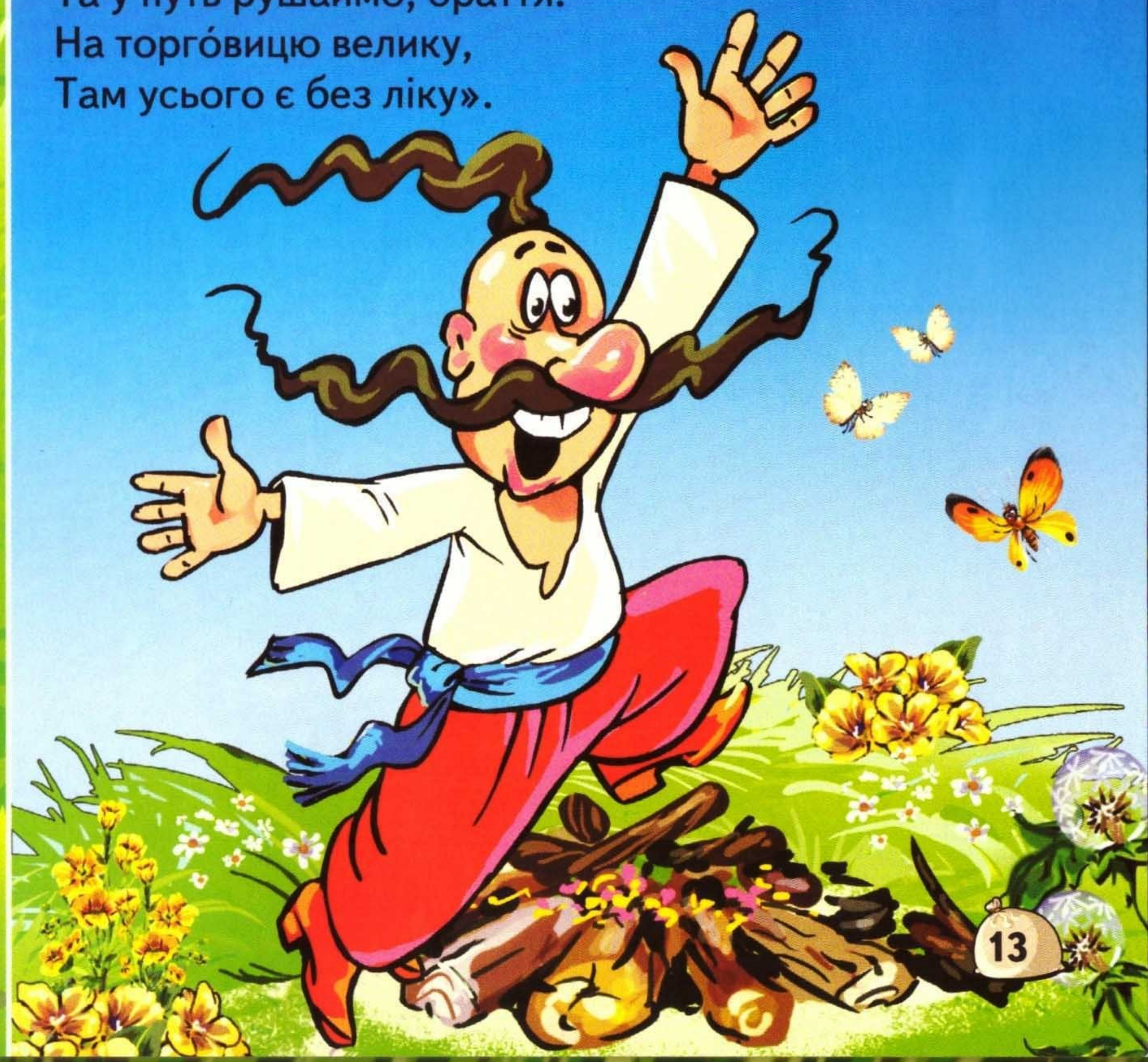

Туру страва не смакує:
«Сала тут та круп бракує!»
Каже Око: «Круп доволі,
Та немає зовсім... солі!»

Грай метнувся — й за хвилинку
У руках приніс торбинку.
Розв'язав її поволі,
А у ній — ні дрібки солі!

Каже Грай: «Гасить багаття
Та у путь рушаймо, браття.
На торгівницю велику,
Там усього є без ліку».

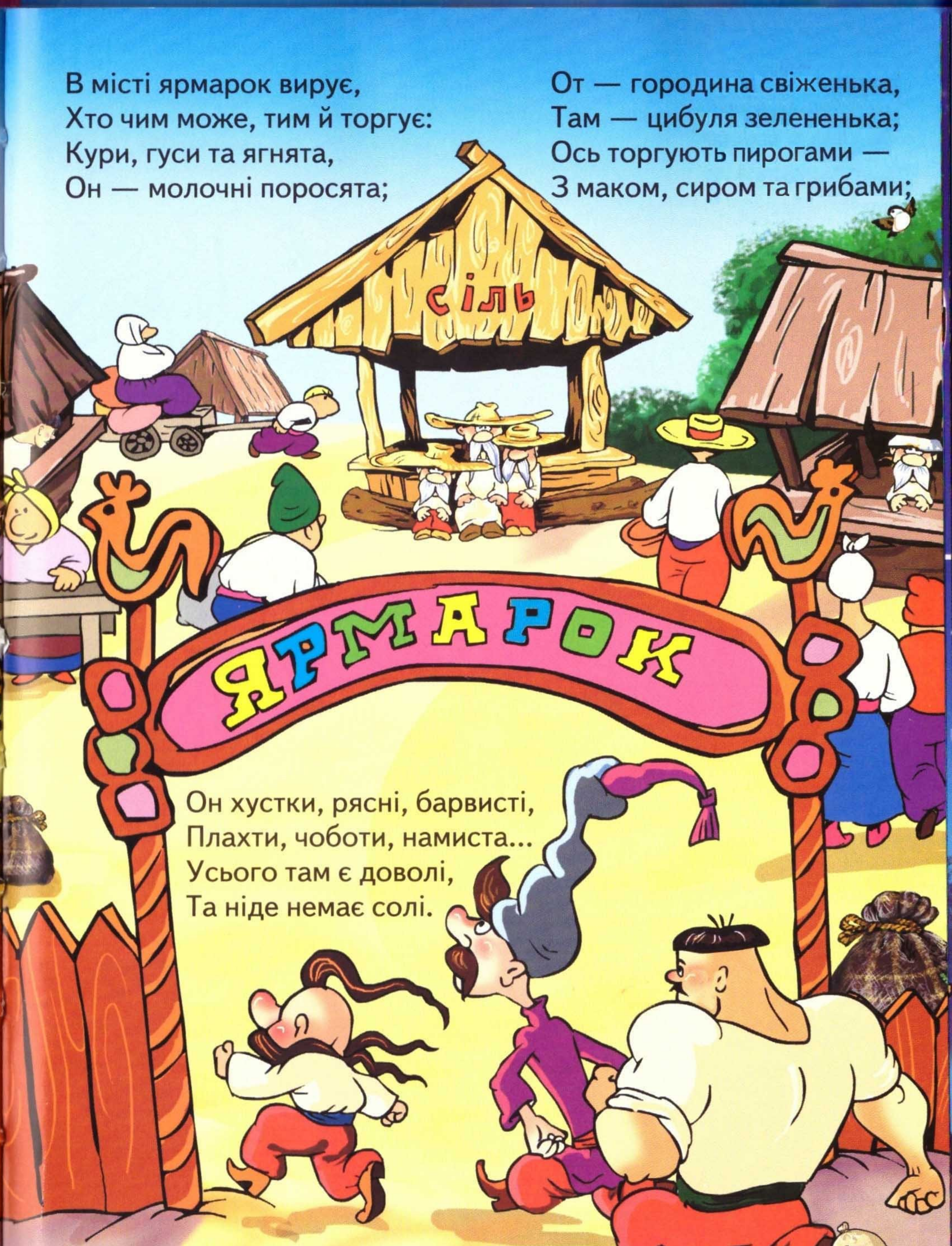

Друзі коників сідлають
Та в дорогу вирушають.
Наче їхать недалечко:
По обіді — вже в містечку.

В місті ярмарок вирує,
Хто чим може, тим й торгує:
Кури, гуси та ягнята,
Он — молочні поросята;

От — городина свіженька,
Там — цибуля зелененька;
Ось торгують пирогами —
З маком, сиром та грибами;

Он хустки, рясні, барвисті,
Плахти, чоботи, намиста...
Усього там є доволі,
Та ніде немає солі.

Посередині базару
Без усякого товару
Три старенькі чумаченьки,
Наче білий сніг, біленькі,

Край мішків стоять порожніх
Та вклоняються дорожнім.
«Добрий день! — їх Тур вітає
Й низько голову схиляє. —

Підкажіть, де сіль купити?..»
«Ох-ох-ох, мої ви діти! —
Дід старенький зажурився. —
Весь товар наш перевівся».

Дід говорить — й гірко плаче
«З діда-прадіда, козаче,
Сіль возили ми волами,
Уночі йшли за зірками;

Шлях Чумацький вів додому
Аж із Криму. А потому
Сіль в міста ми доставляли
Та в зворотну путь рушали».

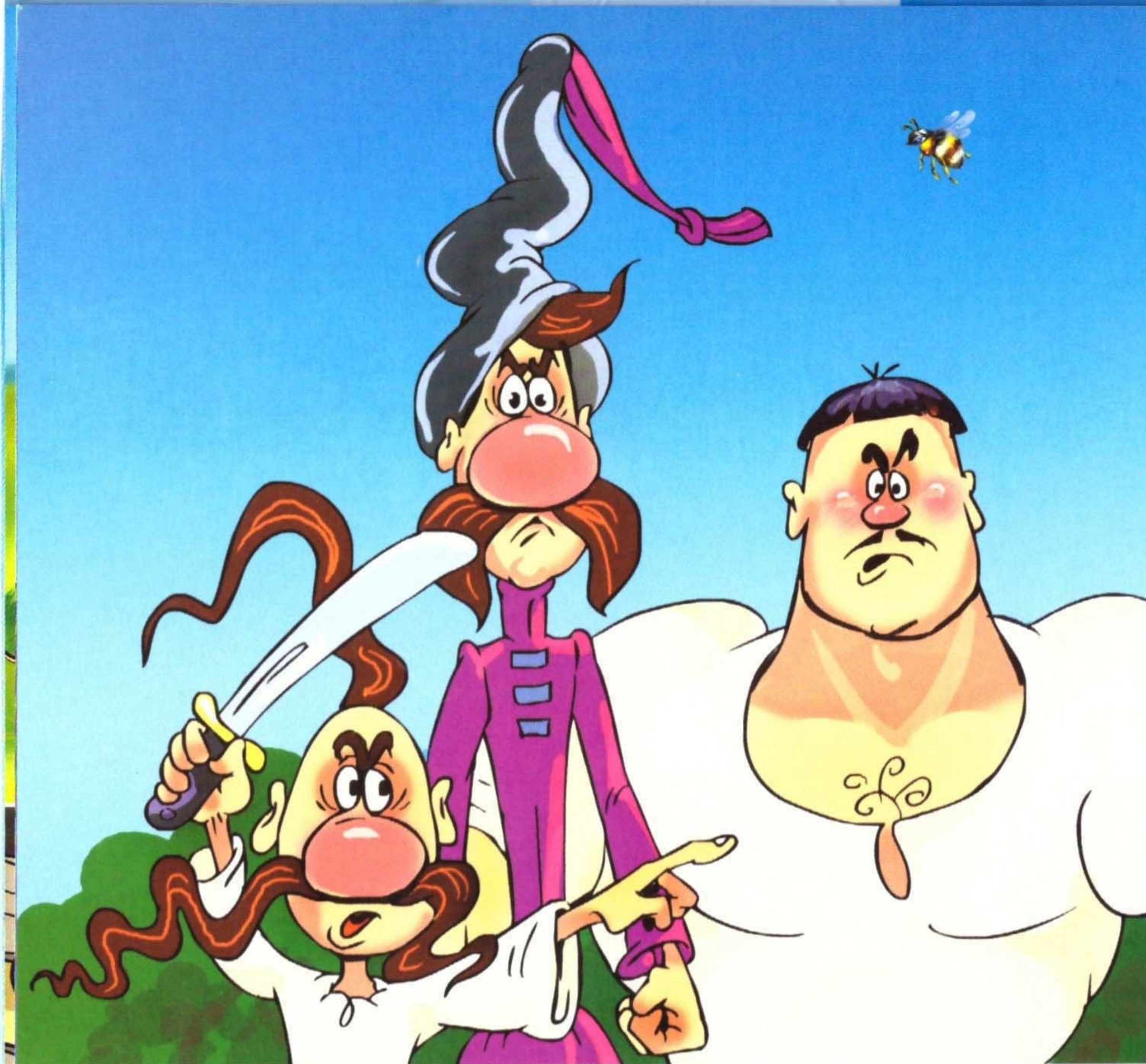
Тужно другий дід зітхає:
«В Крим тепер шляху немає.
Вражий пан й прислуга панська,
Наче нечисть бусурманська,

У дорозі нас чекають,
Сіль й підводи забирають...
Тож тепер по панській волі
Ми усе їмо без солі...

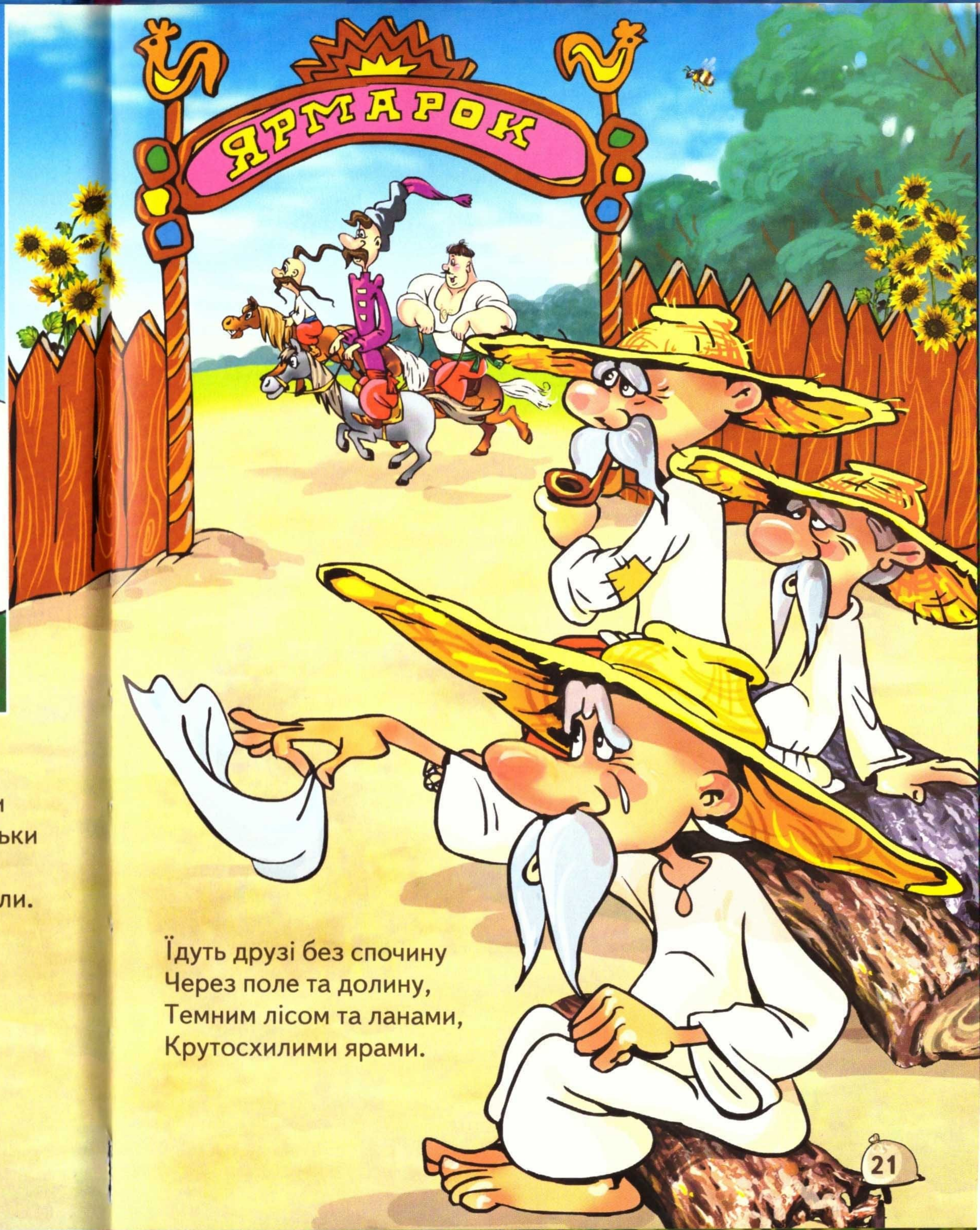
Через пана та прислугу
Терпимо страшну наругу!»
Грай скипів: «Гей, їдьмо, друзі!
Буде кату по заслuzі!

Повернімо сіль з волами
Й поквитаймося з панами,
Щоб лихим катам ніколи
Не кортіло тої солі!»

Наче вітер, козаченьки
Здійнялись, а чумаченьки
Довго їм услід махали
Й сльози стиха витирали.

Їдуть друзі без спочину
Через поле та долину,
Темним лісом та ланами,
Крутосхилими ярами.

Поспішають козаченьки,
От вже й сонечко низенько...
Аж нарешті за хатами
Видно замок із шпилями.

Ходять по стежках фазани,
Перед входом — три фонтани,
В них вода бурлить, вирує,
А навколо — сад квітує.

Глянув Грай, а на горбочку,
Попід дубом, в холодочку,
Черевань хропе вусатий —
Товстелезний та пихатий.

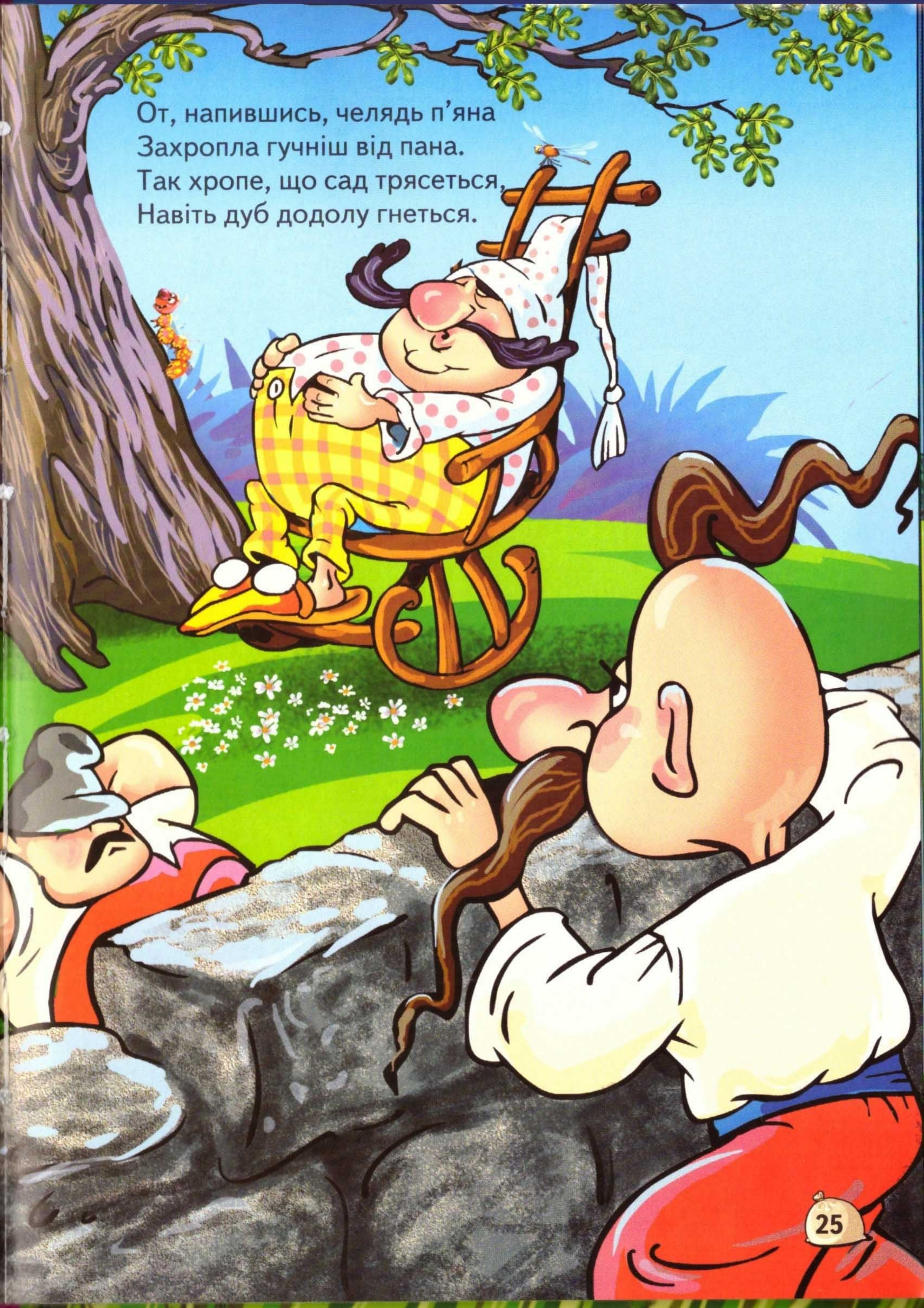

Біля нього — челядь панська,
Мов та нечисть бусурманська,
З дротяними канчуками,
З нагаями й батогами.

Челядь смажить на вечерю
Для господаря печеню,
Гуску пивом поливають
Та й добряче випивають.

От, напившись, челядь п'яна
Захропла гучніш від пана.
Так хропе, що сад трясеться,
Навіть дуб додолу гнеться.

Каже Око козаченькам:
«Ніби сплять вони міцненько...
Через мур в садок стрибаймо
Та на пошуки рушаймо,

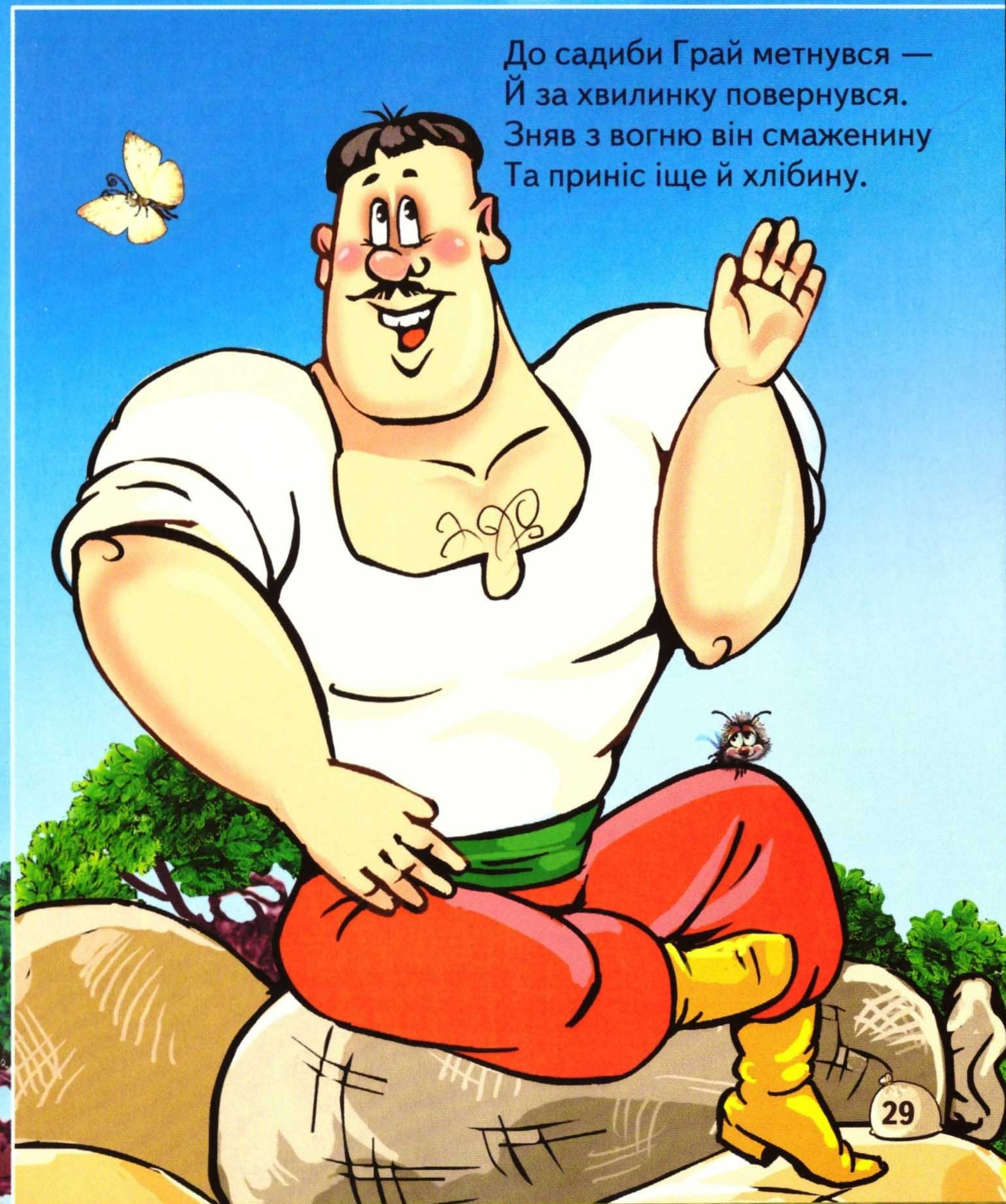
Щоб знайти вози з мішками
Та з чумацькими волами.
Треба людям сіль вернути
Й пану... щось таке утнути!»

Друзі вмиль знайшли підводи,
Й не спитавши в пана згоди,
І мішки, й волів забрали
Та в зворотну путь помчали.

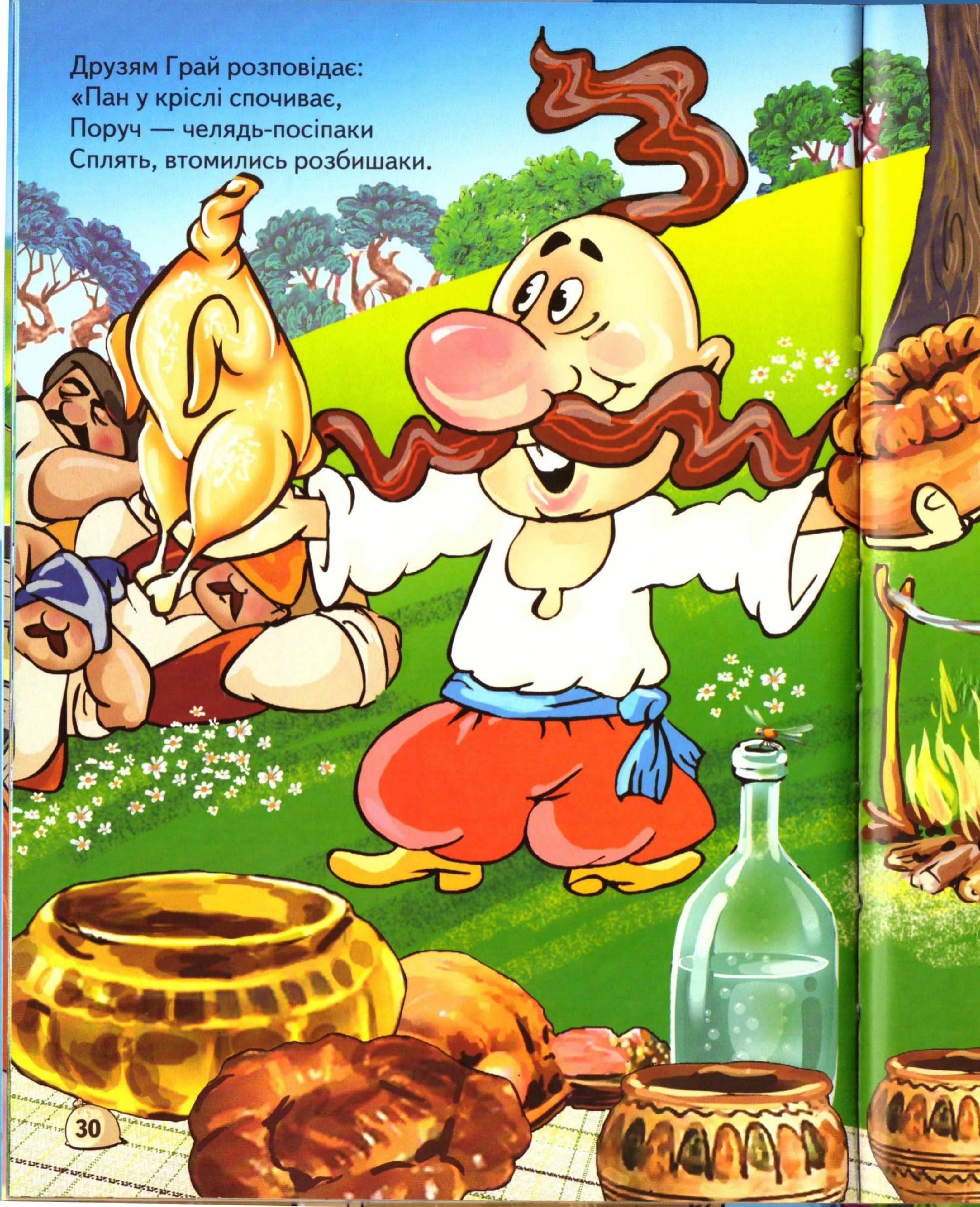
Їдуть наші козаченьки
На волах, мов чумаченьки,
Курять люльки — дим до неба.
Каже Тур: «Поїсти б треба!»

Чи здалося мені, браття,
Що в садку було багаття?!
От якби ж то на вечерю
Та підсмажити печеню!»

До садиби Грай метнувся —
Й за хвилинку повернувся.
Зняв з вогню він смаженину
Та приніс іще й хлібину.

Друзям Грай розповідає:
«Пан у кріслі спочиває,
Поруч — челядь-посіпаки
Сплять, втомились розбишаки.

Гуску над вогнем тримають
Та рожен, знай, обертають.
Я вхопив готову гуску,
А натомість взяв мотузку,

Прив'язав її до пана
(Попід ремінь, до жупана);
Другим кінчиком мотузки —
До рожна (це замість гуски).

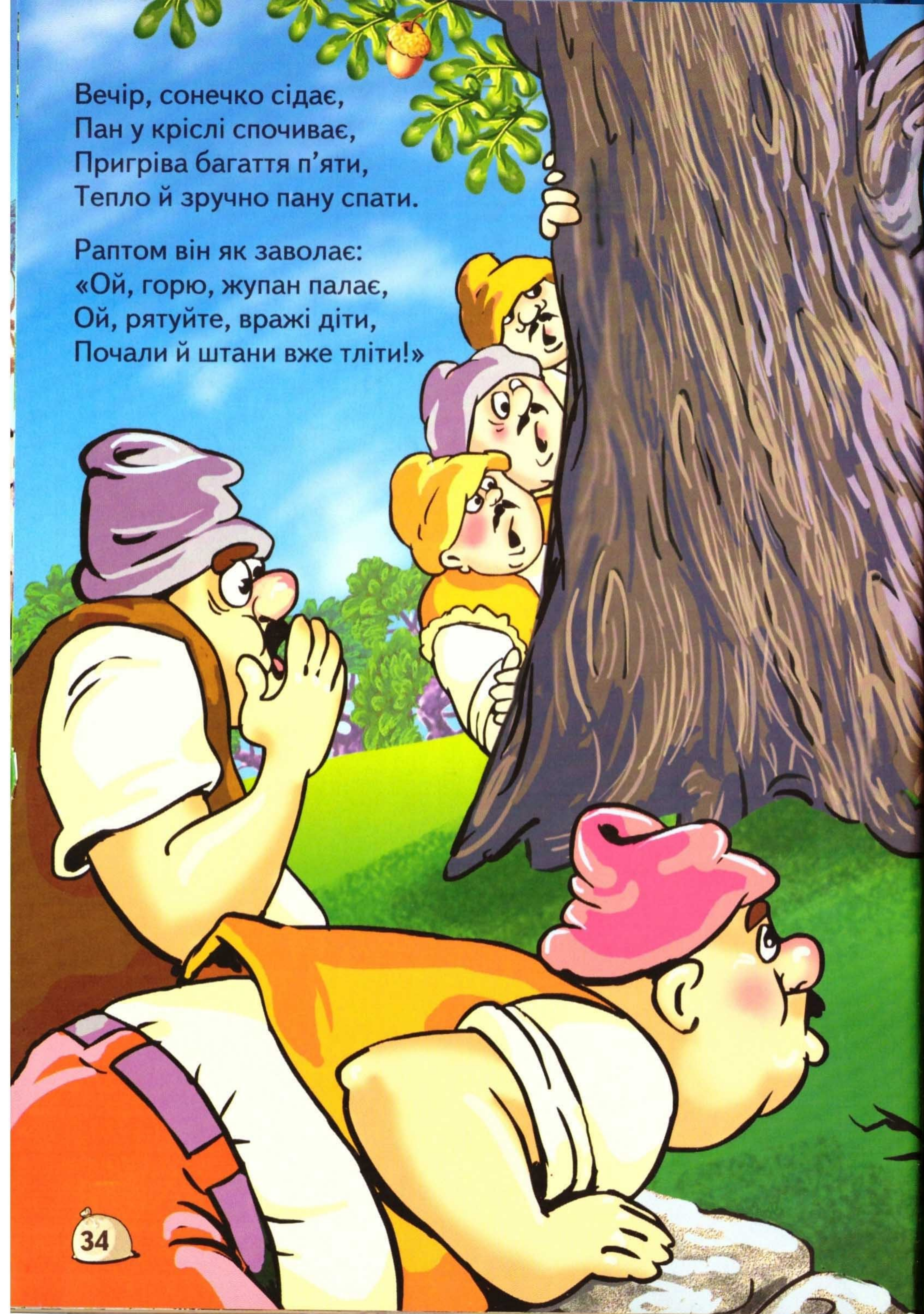

Слуги будуть обертати
Й мотузок рожном мотати.
Як накрутять всю мотузку,
Пана підпечуть, як гуску.

Хай підсмажить пан пихатий
Трохи черево та п'яти,
Щоб не кривдив кат скажений
Православний люд хрещений».

Вечір, сонечко сідає,
Пан у кріслі спочиває,
Пригріва багаття п'яти,
Тепло й зручно пану спати.

Раптом він як заволає:
«Ой, горю, жупан палає,
Ой, рятуйте, вражі діти,
Почали й штани вже тліти!»

Пан лютує й б'є ногами:
«Зашмагаю всіх різками,
Де у біса ділись слуги —
Розбишаки-волоцюги?!»

Протирає челядь очі:
Що за диво серед ночі —
Пан у темряві стрибає
Й диким голосом волає.

Ухопили слуги пана —
Та щодуху до фонтана.
З переляку так гасили,
Що ледь-ледь не утопили.

Виліз мокрий пан з фонтана,
Одягнув штани й жупана
Й палія почав шукати:
Хто посмів так жартувати?!

«Гляньте, — челядь каже пану, —
Звідсіля аж до паркану
Наче їхали волами...
Й десь подівся віз з мішками...»

Пан лютує до нестями,
Гнівню тупотить ногами:
«Ах п'яниці ви й нероби,
Хай вам сто чортів й хвороби,

Чи ви сп'яну показались,
Чи сирих грибів наїлись?!
Безголові, вражі діти,
Щоб у пеклі вам горіти!»

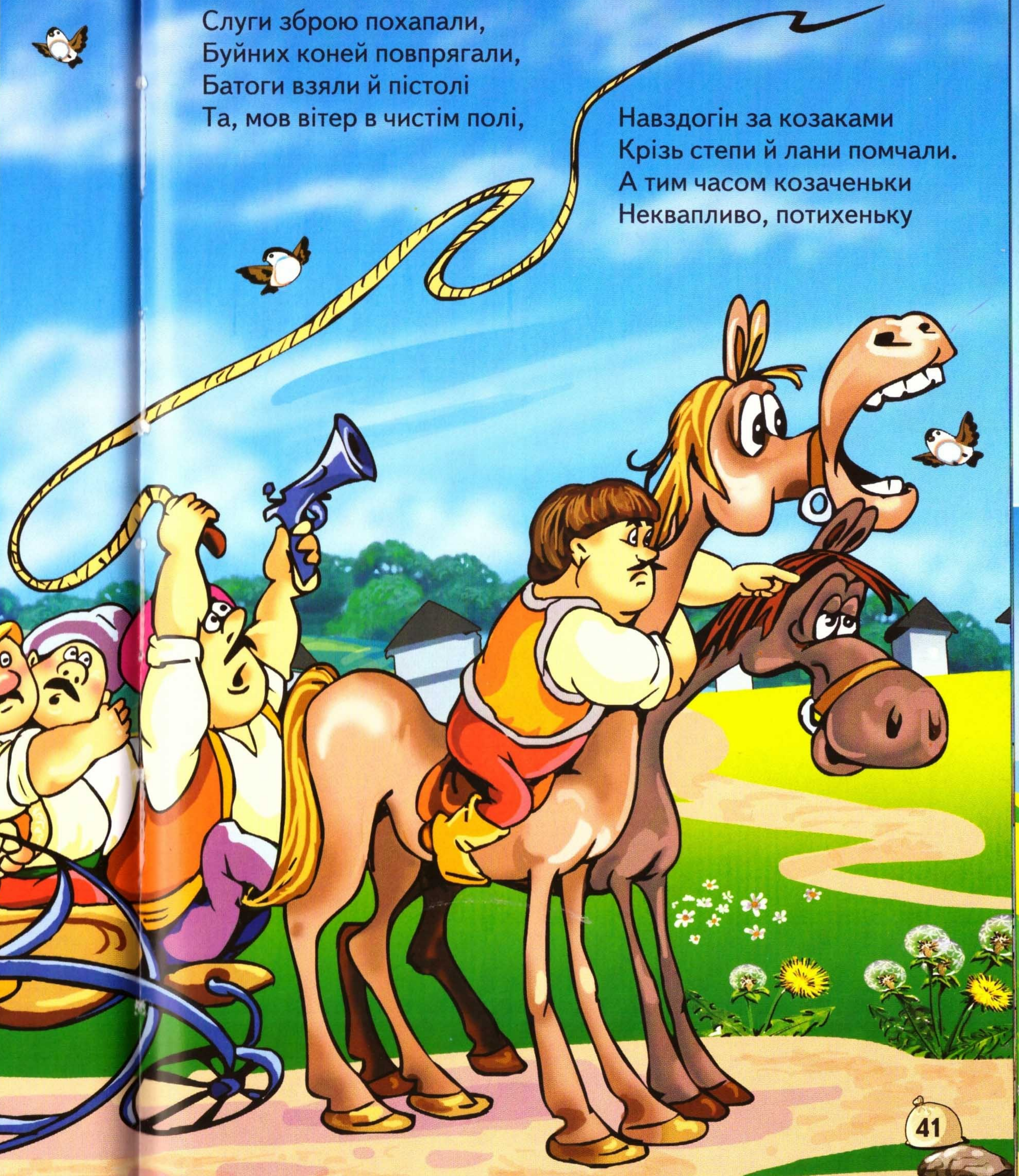

Гей, шаблі хапайте, зброю,
Та за мною всі, юрбою,
Коней швидше запрягайте
І злодуг наздоганяйте!»

Слуги зброю похапали,
Буйних коней повпрягали,
Батоги взяли й пістолі
Та, мов вітер в чистім полі,

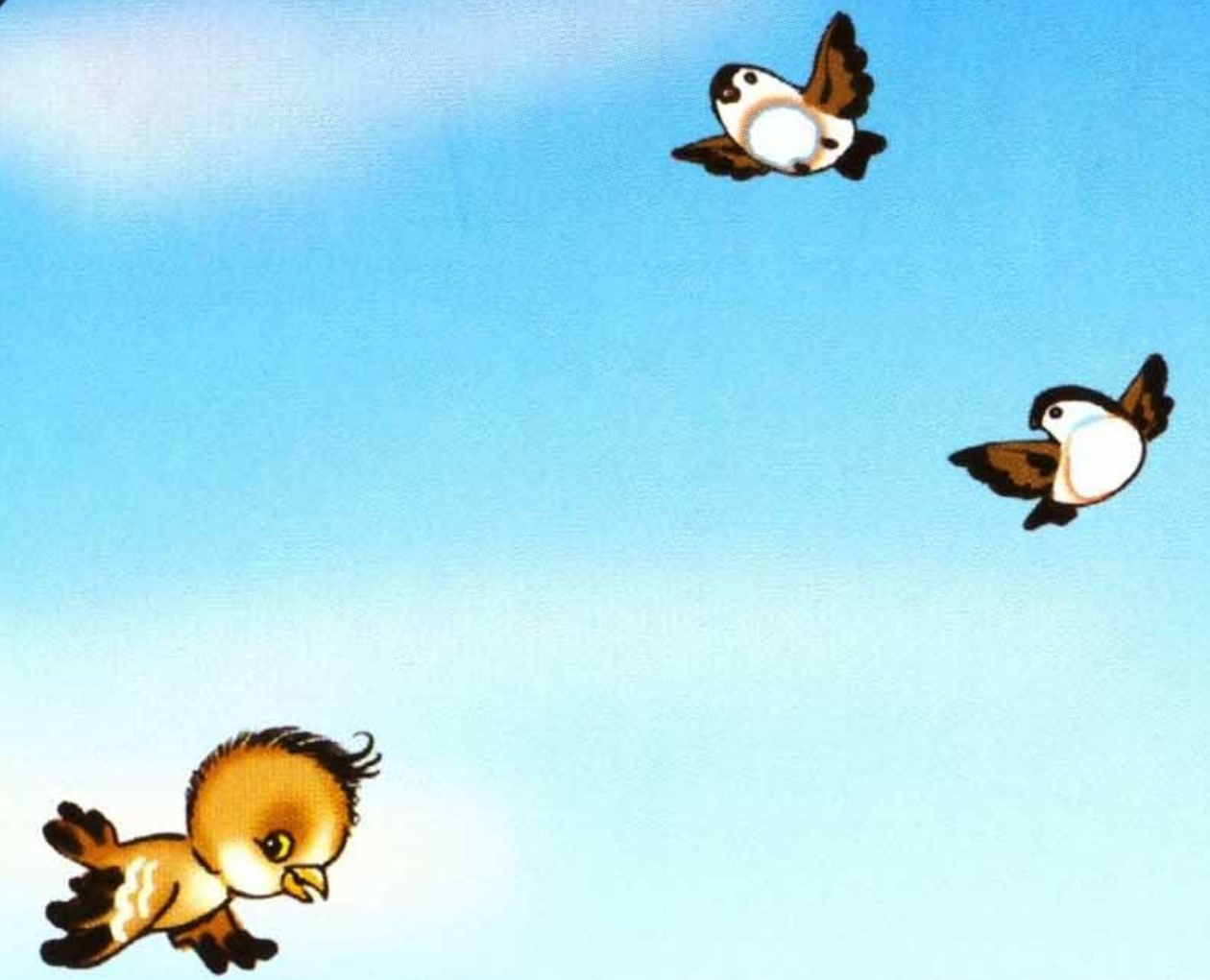
Навздогін за козаками
Крізь степи й лани помчали.
А тим часом козаченьки
Неквапливо, потихеньку

Їдуть степом-долиною
Та говорять між собою.
Раптом друзів Грай питає:
«Ніби ззаду крик лунає?»

Наче чую я з долини
Крики й звуки стрілянини...»
Тур оглядівся довкола —
Бачить: мчать посеред поля

Вражий пан з челядниками
Та махають батогами.
Здійняли шаблюки гострі...
Каже Тур: «А от і гості!»

Заряджає він пістолі
Та, не цілячись, поволі,
Влучно, в яблучко, стріляє —
Куля шаблю розсікає.

Сталь булатна розлетілась —
Де відвага панська й ділась!
Трусить пана-неборака,
Він дрижить, немов собака,

Панські слуги затремтіли
Й ледве-ледве не зомліли.
Каже Грай: «А пан пихатий
Чи не надто вже вусатий?»

Важко вуса ці носити...
Їх би варто вкоротити!»
Та й, прицілившись гарненько,
Влучно стрельнув козаченько.

Скрикнув пан: «Лиха година!
Замість вуса — четвертина.
Я помщуся за наругу:
Покараю волоцюгу!»

На ганебне панське слово
Грай прицілився ізнову,
Каже: «Треба підрівняти,
Бо не буде пасувати».

Око витяг із кишені
Тютюну дві добрі жмені,
Повні жмені, із горою,
Та сипнув тютюн у зброю.

Потім вистрелив у пана,
Пан так чхнув, що челядь п'яна
Розлетілась в різні боки,
Кінь гнідий пішов в підскоки,

Вітряки ж так закрутились,
Що у синє небо звились.
Позлітали попід хмари,
Мов казкові примари.

Угорі вони літають
І мішки униз скидають,
Ті мішки летять додолу,
Мливно сиплеться довкола.

Хто там зна, з якого дива,
Чи тютюн то був, чи мливо,
Панські слуги дружно чхнули —
Та до неба підстрибнули.

Чхнули вдруге — знов пригоди:
Понесло їх край дороги.
Полетіли лиходії,
Мов на крилах буревію,

Козаченьків наздогнали
Й далі разом всі помчали:
Вражий пан з челядниками,
Що застрягли під мішками,

А на самому вершечку,
Попід небом, на мішечках,
Козаченьки спочивають
Й «Сагайдачного» співають.

Як утретє слуги чхнули —
Понад містом промайнули.
Пролетіли над базаром
(Де колись своїм товаром

Чумаченьки торгували)
Та в кущі колючі впали.
Кропива́ та глід, шипшина —
Не пухка, м'яка перина.

Заскавчали небораки,
Мов обпечені собаки:
«Ой, шипшина ж і колюча,
Кропива яка пеку́ча!»

Гвалт! Рятуй, хто вірить в Бога!
Ой-ой-ой, де ж допомога?!
Нам не вибратись з шипшини,
Шпичаки скололи спину!»

Грай узяв з мішечка солі
Та засипав у пістолі,
Каже: «Цільтеся не в спину,
А в оті м'які частини,

Цільтеся добре, як годиться,
Щоб не скоро на сідниці
Знову сіли панські слуги —
Розбишаки й волоцюги».

Туру цілитися зручно,
Тож козак стріляє влучно.
Стрельнув Тур —
й у ту ж хвилину
Слуги вилетіли з тину.

Понеслись, мов урагани,
Повз степи, лани, кургани.
Так чкурнули лиходії,
Що й найшвидші буревії

Їх, мабуть, не наздогнали б.
Козаченьки ж міркували,
Як би пана їм провчити.
«Може, більше підсолити?» —

Тур питає козаченьків
Та в гармату чималеньку
Сіль з мішечка висипає
І на пана направляє.

За сідниці пан схопився,
З криком попід небо звився.
А тоді майнув степами,
Темним лісом та ярами.

Перескочив через ріки,
Не змочивши й черевики,
Проминув високі гори
Та чкурнув за Чорне море.

Козаки кепкують з пана:
«Мабуть, він уже в султана?!»
«Подивіться, як несеться,
Наче чорт за ним женеться!».

Посміялись й добрі люди,
Що зійшлися звідусюди,
Кажуть: «Бач, як метушиться?
Чи не сіль пече в сідницях?!»

«Бігай-бігай, вражий сину,
Через степ, яри й долину,
Щоб тобі уже ніколи
Не кортіло тої солі».

А старенький чумаченько,
Наче білий сніг, сивенький,
Уклонившись низенько,
Сіль дарує козаченькам.

Тур з мішка відсипав солі,
Каже: «Нам цього доволі.
Батьку, дякуємо гречно,
Ви ж тепер живіть безпечно.

Та не бійтесь ані пана,
Ані турка-бусурмана,
Ми ж вас будем захищати
Та про землю рідну дбати!

Про старого й про дитину,
Та про неньку-Україну.
Щоб було у нас довіку
Щастя й радості без ліку!»

Серія «Усе про козаків»

Як козаки сіль купували

Автор персонажів козаків Ока, Тура й Грая — *Володимир Дахно*

Художнє оформлення *Олександра Кононученка*

Вірші *Тетяни Корольової*

Головний редактор *Світлана Крупчан*

Літературне редагування *Олександра Скопненка, Ольги Сень*

Художнє редагування *Олени Рибаків*

Дизайн і верстка *Анастасії Ребенок*

Підписано до друку 28.11.07. Формат 60 x 90/16.

Папір крейдяний. Гарнітура TextBook. Друк офсетний.

Ум. друк. арк. 4. Наклад 10 000 прим. Зам. № 6708

Виключні повноваження на надання прав на будь-яке використання персонажів В. Дахна належать КГО «Гільдія авторів "Сяйво слов'ян"»

E-mail: grintar@ukrpost.ua

Виключні повноваження на надання прав на будь-яке використання

анімаційних фільмів серії «Як козаки...»

належать ВГК «Гільдія кінорежисерів "24/1"»

E-mail: vgcinema@ukrpost.ua, vgcinema@mail.ru

01033 м. Київ, вул. Саксаганського, 6, оф. 403

Тел./факс: (044) 287-46-17, 223-70-94

ТОВ «КАЗКА»

Свідоцтво про внесення до держреєстру

ДК № 740 від 24.12.01

вул. Мала Житомирська, 16/3, оф. 12, Київ, 01001

тел. (044) 270-68-74.

З питань гуртового придбання книжок

видавництва «КАЗКА» звертайтеся

в Києві телефоном (044) 490-35-78.

Надруковано з готових діапозитивів Українського агентства

інформації та друку «Рада» в ТОВ «Фактор-Друк»,

61030, м. Харків, вул. Саратовська, 51,

тел.: (057) 717-51-85, 717-53-55

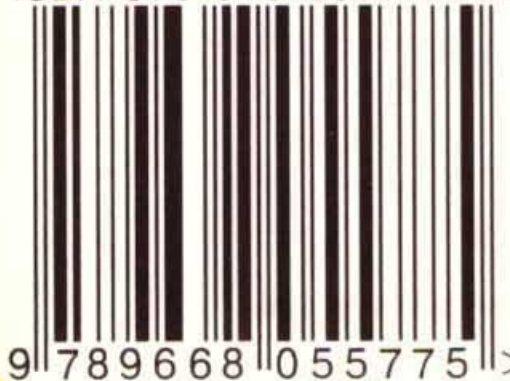

Відомий вітчизняний режисер В. Дахно та його однодумці створили цілу серію мультфільмів про трьох друзів-козаків, що завдяки своїй кмітливості та відчайдушності завжди виходять переможцями навіть у найважчих ситуаціях. Ці фільми — класика українського анімаційного кіно. Новим кроком у популяризації козацької тематики стала ця книжка, яка у віршованій формі подає історію про Ока, Грая й Тура — героїв мультфільмів В. Дахна.

Насолоджуйтеся гарними віршами та неперевершеними ілюстраціями за мотивами відомих мультфільмів!

ISBN 978-966-8055-77-5

9 789668 055775 >